

Diş Hekimliği Fakültesi Öğrencileri ve Akademik Personelinde Ağız Kanseri Bilgi Düzeyinin Değerlendirilmesi

Evaluation of Oral Cancer Knowledge Level in Dentistry Students and Academic Staff

Hümeyra Tercanlı Alkış, Sevcihan Günen Yılmaz

Akdeniz Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Ağız, Diş ve Çene Radyolojisi Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye

Özet: Bu çalışmanın amacı, Antalya'da bulunan diş hekimliği fakültesi öğrencileri ve akademik personelin ağız kanseri muayenesi konusundaki bilgi düzeyini araştırmaktır. Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nde hasta muayene eden diş hekimliği öğrencileri ve akademik personel arasında yapıldı. Horowitz ve meslektaşları tarafından geliştirilen anket kullanıldı. Katılımcılar dördüncü sınıf öğrencileri, beşinci sınıf öğrencileri, araştırma görevlileri ve uzmanlık/doktora eğitimini tamamlamış diş hekimleri olmak üzere dört gruba ayrıldı. Toplanan veriler SPSS yazılımı kullanılarak analiz edildi ve $p < 0.05$ anlamlı kabul edildi. Çalışmaya toplam 132 katılımcı katıldı, bunların 59'u dördüncü sınıf öğrencileri, 31'i beşinci sınıf öğrencileri, 25'i araştırma görevlisi ve 17'si uzman/ doktora mezunuydu. Hastaların şuan ki tütün kullanımı ve geçmiş tütün kullanımı sırasıyla katılımcıların %73.5'i ve %53.8'i tarafından sorgulanmaktaydı. Hastaların geçmişte alkol kullanımı, şu anki alkol kullanımı, geçmişteki tütün kullanımının ve hastanın ailesinde kanser geçişinin sorgulanması ile öğrenim durumu arasındaki ilişki anlamlı bulundu ve p değerleri sırasıyla 0.002, 0.05, 0.028 ve 0.012 idi. Katılımcıların %56.8'i ağız kanseri muayenesi konusunda yeterince eğitilmiş olduklarını düşünmekteydi. Dişsiz hastalarda ağız kanseri muayenesi sıklığı çok düşük bulundu (%20.5). Bu çalışmanın sonuçlarına göre, katılımcıların yarısından fazlası oral kanser muayenesi konusunda yeterince eğitilmiş olduklarını düşünmelerine rağmen oral kanser muayenesini klinik olarak uygulayamamaktadır. Bu durumun altında yatan nedenler araştırılmalı ve çözümlenmelidir

Anahtar Kelimeler: Ağız kanseri; bilgi; diş hekimliği öğrencileri; sağlık anketleri

Abstract: The aim of this study was to investigate the knowledge level of dentistry students and academic staff in Antalya about oral cancer examination. This study was conducted in among dentistry students who examined patients, and academic staff in Akdeniz University Faculty of Dentistry. The questionnaire which is developed by Horowitz and colleagues was used. The participants were divided into four groups: fourth grade students, fifth grade students, research assistants, and dentists who is specialist/ doctor of philosophy (Ph.D). The collected data were analyzed using SPSS software $p < 0.05$ was considered significant. A total of 132 participants included to the study, 59 of those were fourth grade dental students, 31 were fifth grade dental students, 25 were research assistants and 17 were doctor of philosophy (Ph.D). Current tobacco use and past tobacco use are questioned by 73.5% and 53.8% of participants, respectively. The relationship between patients' past alcohol use, current alcohol use, past tobacco use, the questioning of the history of cancer in the patient's family and educational status was significant, and p values were 0.002, 0.05, 0.028 and 0.012, respectively. 56.8% of participants think that they are sufficiently educated about oral cancer examination. Frequency of oral cancer examination in edentulous patients was found very low (20.5%). According to the results of this study, although more than half of the participants think that they are sufficiently educated about oral cancer examination, they can not apply it clinically. The underlying causes of this situation should be investigated and resolved.

Keywords: Dental students; health surveys; knowledge; oral cancer

ORCID ID of the authors: H.T.A. 0000-0003-0869-875X, S.G.Y. 0000-0002-4566-2927

Received 16.07.2020

Accepted 20.08.2020

Online published 24.09.2020

Correspondence: Hümeyra TERCANLI ALKIŞ - Akdeniz Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Ağız, Diş ve Çene Radyolojisi Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye e-mail: ysl_hmyr25@hotmail.com

Cite this article as:

Alkis Tercanli H, Yılmaz Gunen S. Evaluation of oral cancer knowledge level in dentistry students and academic staff, Ağız Kanserleri Özel Sayısı, Eylül 2020:71-75 **Doi:** 10.20515/otd.770593

1. Giriş

Ağız kanserleri malign neoplazmlar arasında yer alır ve önemli morbidite ve mortalite nedenlerindedir (1). Bildirilen ağız kanserleri tüm vücut kanserlerinin yaklaşık %2-4'ünü oluşturmaktadır (1,2).

Ağız kanserleri dudak, dil, ağız tabanı, damak, dişeti, alveoler mukoza, yanak mukozası veya orofarinks etkiler (3). Erkeklerde daha yaygın görülür ve dünyada en sık izlenen sekizinci kanser türü olup tüm kanserle ilişkili ölümlerin içerisinde altıncı sırada bulunmaktadır (4). Etiyolojisi multifaktoriyel olup sigara ve alkol kullanımı, Human Papilloma Virus öyküsü, ultraviyole ışınlarına maruziyet ve 45 yaş üstü olmak risk faktörleri olarak görülmektedir (5).

Ağız kanserlerinin tanısında ve tedavisinde hasta ya da hekim kaynaklı gecikme olabilir. Ağız kanseri risk faktörlerinin ortaya çıkartılması, hastanın bu konuda bilgilendirilmesi ve özellikle yüksek risk grubundaki hastalarda periyodik ağız muayenesinin yapılması diş hekiminin yükümlülükleri arasındadır (6). Diş hekimlerinin ve diş hekimliği öğrencilerinin ağız kanserine dair farkındalığına yönelik çeşitli çalışmalar bulunmasına karşın Türkiye’de bu konuyla ilgili fazla çalışma yapılmamıştır (3,6-11). Bu çalışmanın amacı Akdeniz Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi öğrencileri ve akademik personelinin ağız kanseri muayenesi konusundaki bilgi düzeyini araştırmaktır.

2. Gereç ve Yöntemler

Bu anket çalışmasının yürütülmesi için Akdeniz Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan onay alınmıştır (2019 tarih 70904504/664 sayılı). Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayandırılmıştır. Bu çalışmaya Akdeniz Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi’nde yetişkin hasta muayenesi ve tedavisi yapan, stajyer dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri ile akademik personel dahil edildi. 18 yaş altı hasta kabulü yapan anabilim dallarında çalışan akademik personel ve o anabilim dallarında staj yapmakta olan dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri çalışma dışında tutuldu.

Ağız kanseri muayenesi konusundaki bilgi düzeyini araştırmak amacıyla Horowitz ve ark.’nın (12) geliştirdiği anket Türkçe’ye çevrilerek kullanıldı. Ankete ilaveten katılımcılardan demografik veriler toplandı. Katılımcılar dördüncü sınıf öğrencileri, beşinci sınıf öğrencileri, araştırma görevlileri ve uzmanlık/doktora eğitimini tamamlamış diş hekimleri olmak üzere dört gruba ayrıldı.

Tüm verilerin değerlendirilmesi SPSS istatistiksel analiz programı SPSS (version 23.0, SPSS Chicago, USA) kullanılarak yapıldı. İki grubun verileri arasındaki farkın analizinde veriler normal dağılıma uyduğu durumda Pearson ki kare testi, uymadığı durumda ise Kruskal Wallis testi uygulandı.

3. Bulgular

Bu çalışmaya toplam 132 birey dahil edilmiş olup, katılımcıların 76’sı (%57.6) kadın, 56’sı (% 42.4) erkekti. Çalışmaya katılanların 59’u (%44.7) dördüncü sınıf öğrencisi, 31’i (%23.5) beşinci sınıf öğrencisi, 25’i (%18.9) araştırma görevlisi ve 17’si (%12.9) ise uzmanlık/doktora eğitimini tamamlamış diş hekimiydi. Katılımcıların yaş ortalaması 23.9±3.6 idi.

Katılımcılara yöneltilen “Anamnez alırken hastaların geçmişte alkol kullanımı, hastaların şu anki alkol kullanımı, alkol kullanımının tipi ve miktarı, hastaların geçmişte tütün kullanımı, hastaların şu anki tütün kullanımı, tütün kullanımının tipi ve miktarı, hastanın daha önce kanser geçirip geçirmediği, hastanın ailesinde kanser hikayesi olup olmadığı bilgilerinden hangilerini değerlendiriyorsunuz?” sorularına alınan yanıtların dağılımı Tablo 1’de görülmektedir. Tablo 1 dikkate alındığında katılımcılardan 104’ünün (%78) hastanın geçmişte alkol kullanımını değerlendirmede, 88’inin (%66.7) şuan ki alkol kullanımını değerlendirmede, 105’inin (%79.5) alkol kullanım tipi ve miktarını sorgulamadığı, 71’inin (%53.8) geçmişteki tütün hikayesini sorguladığı, 97’sinin (%73.5) şuan ki tütün kullanımını değerlendirdiği, 64’ünün (%48.5) tütün kullanım tipi ve miktarını değerlendirdiği, 112’sinin (%84.8) hastalardaki kanser geçmişini sorguladığı ve

76'sının (%57.6) hastalardaki kanser geçmişini değerlendirdiği görülmektedir.

Hastaların geçmişte alkol kullanımı, şu anki alkol kullanımı, geçmişteki tütün kullanımının ve hastanın ailesinde kanser geçmişinin sorgulanması ile öğrenim durumu arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur ve p değerleri sırasıyla 0.002, 0.05, 0.028 ve 0.012' dir. Hastaların şu anki tütün kullanımının ve kanser geçmişinin sorgulanması ile öğrenim durumu arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır ve p değerleri sırasıyla 0.932 ve 0.474'dür.

Katılımcıların oral kanser eğitimlerine ilişkin ifadelerin her birine kişisel olarak katılma miktarları Tablo 2' de görülmektedir. Tablo 2 dikkate alındığında katılımcılara yöneltilen "Ağız kanseri hastalarını incelemek için yeterince eğitildim" sorusuna 75'inin (%56.8) katıldığı (katılıyorum/kesinlikle katılıyorum dahil), "Boyundaki lenf bezlerini palpe etmek için yeterince eğitildim" sorusuna 110'unun (%83.3) katıldığı (katılıyorum/kesinlikle katılıyorum dahil) gözlenirken, "Tütün bırakma eğitimi vermek için yeterince eğitildim" sorusuna 94'ünün (%71.2) katılmadığı (katılmıyorum/kesinlikle katılmıyorum dahil) ve "Alkol bırakma eğitimi vermek için yeterince eğitildim" sorusuna da 100'ünün (% 75.7) katılmadığı

(katılmıyorum/kesinlikle katılmıyorum dahil) görülmektedir.

"Ağız kanseri hastalarını incelemek için yeterince eğitildim" sorusuna katılan katılımcıların (n=75) yalnızca 28 tanesi 40 yaş üstü hastalarda ilk muayenede, 27 tanesi dişsiz hastalarda ağız kanseri muayenesi yaparken, "Boyundaki lenf bezlerini palpe etmek için yeterince eğitildim" sorusuna katılan katılımcıların (n=110) yalnızca 53'ü boyunda lenf bezi palpasyonu yaptığını belirtti. Bu durumun katılımcıların öğrenim durumlarına göre dağılımı Tablo 3'de gösterilmektedir. Tablo 3 dikkate alındığında öğrenim durumu arttıkça ağız kanseri muayenesi yapan katılımcı sayısı ve lenf bezi palpasyonu yapan katılımcı sayısının azaldığı görülmektedir.

"Sizce okulunuz oral kanser değerlendirmesini de diğer prosedürlere benzer şekilde yapıyor mu?" sorusuna katılımcıların 54' ü (% 40.9) "evet", 21' i (% 15.9)' i "hayır", 57' si (% 43.2) ise "bilmiyorum" cevabını vermiştir. "Ağız kanseri muayenesi konusundaki lisans eğitiminizi nasıl değerlendirirsiniz?" sorusuna ise katılımcıların 13' ü (%9.8) "çok iyi", 55'i (%41.7) "iyi", 39'u (%29.5) "zayıf", 9'u (%6.8) "çok zayıf", 16'sı (%12.1) ise "bilmiyorum" cevabını vermiştir.

Tablo1. "Anamnez alırken aşağıdakilerden hangilerini değerlendiriyorsunuz?" sorusuna alınan cevapların dağılımı

	Evete (sayı/ yüzde)	Hayır (sayı/ yüzde)
Hastaların geçmişte alkol kullanımı	28/ %21.2	104/ %78.8
Hastaların şu anki alkol kullanımı	44/ %33.3	88 / %66.7
Alkol kullanım tipi ve miktarı	27/ %20.5	105/ %79.5
Hastaların geçmişte tütün kullanımı	71/ %53.8	61/ %49.2
Hastaların şu anki tütün kullanımı	97/ %73.5	35/ %26.5
Tütün kullanım tipi ve miktarı	64 / %48.5	68/ %51.5
Hastalarda kanser geçmişi	112/ %84.8	20/ %15.2
Hastaların ailelerinde kanser geçmişi	76/ %57.6	56/ %42.4

Tablo 2. Katılımcıların oral kanser eğitimlerine ilişkin ifadelerin her birine kişisel olarak katılma miktarları

	Kesinlikle Katılıyorum (n / %)	Katılıyorum (n / %)	Katılmıyorum (n / %)	Kesinlikle Katılmıyorum (n / %)	Bilmiyorum (n / %)
Ağız kanseri hastalarını incelemek için yeterince eğitildim	18/ %13.6	57/ %43.2	40/ %30.3	6/ %4.5	11/ %8.4
Boyundaki lenf bezlerini palpe etmek için yeterince eğitildim	41/ %31.1	69/ 52.3	15/ %11.4	4/ %3	3 / %2.3
Tütün bırakma eğitimi vermek için yeterince eğitildim	9/ %6.8	20/ %15.2	61/ %46.2	33/ %25	9/ %6.8
Alkol bırakma eğitimi vermek için yeterince eğitildim	7/ %5.3	15/ %11.4	57/ %43.2	43/ % 32.6	10/ %7.6

Tablo 3. Farklı eğitim seviyelerindeki diş hekimlerinin aldıkları eğitimi ve muayeneyi değerlendirmeleri

	4.sınıf (sayı)	5.sınıf (sayı)	Araştırma görevlisi (sayı)	Uzman/doktora mezunu (sayı)	Toplam (sayı)
Ağız kanseri hastalarını incelemek için yeterince eğitildiğini düşünen	34	19	14	8	75
40 yaş üstü hastada ağız kanseri muayenesi yapan	16	3	5	4	28
Dişsiz hastalarda ağız kanseri muayenesi yapan	11	8	4	4	27
Boyundaki lenf bezlerini palpe etmek için yeterince eğitildiğini düşünen	53	29	18	10	110
Lenf bezi palpasyonu için boyun muayenesi yapan	16	23	8	6	53

4. Tartışma

Ağız kanserleri önlenabilir kanser türlerinden olup, ağız kanserlerinin erken tanısı hastalığın prognozu ve tedavisi açısından çok önemlidir. Ağız kanserleri, yeni tanı ve tedavi yöntemleri gelişmesine rağmen, beş yıllık hayatta kalma oranında en düşük kanserlerden biridir (13,14) ve yalnızca %26-48 oranında erken teşhis edilebilmektedir (3). Diş hekimleri ağız kanserlerinin teşhis ve hatta tedavisinde yer alır. Literatürde farklı ülkelerde diş hekimliği öğrencileri veya diş hekimleri üzerinde yürütülmüş farkındalık çalışmaları bulunmaktadır (3,6-11). Ülkemizde bu konuda diş hekimliği öğrencileri veya diş hekimleri üzerinde yürütülmüş oldukça az çalışma bulunmaktadır. Hasanoğlu Erbaşar ve Alparslan (3) Ankara’da bulunan diş hekimliği öğrencileri ve diş hekimleri üzerinde Horowitz ve ark.’nın (12) geliştirdiği anketi uygulamışlardır. Bu çalışmaya benzer olarak sunulan çalışmada da Horowitz ve ark.’nın geliştirdiği anket Türkçe’ye çevrilerek Akdeniz Üniversitesi Diş Hekimliği

Fakültesi’nde eğitimine devam eden stajyer diş hekimleri ve aynı kurumdaki akademik personele uygulanmıştır.

Ağız kanseri risk faktörlerinin en önemlisini tütün ve alkol kullanımı oluşturmaktadır (12). Hasanoğlu Erbaşar ve Alparslan (3) yürüttükleri çalışmada “hastaların şu anki tütün kullanımını” katılımcıların %97.6’ sının, “hastaların geçmişte tütün kullanımını” katılımcıların %92’sinin, “hastaların şu anki alkol kullanımını” katılımcıların %83.3’ünün, “hastaların geçmiş alkol kullanımını” ise katılımcıların %71.2’sinin sorguladığını bildirmişlerdir. Bizim çalışmamızda ise bu oranlar daha az olup sırasıyla %73.5, %53.8, %33.3 ve %21.2 olarak bulundu. Yine Hasanoğlu Erbaşar ve Alparslan’ın (3) yürüttükleri çalışmada “hastaların ailelerindeki kanser geçmişi” katılımcıların %92.6’sı tarafından sorgulanırken bu oran bizim çalışmamızda %57.6 idi. Ağız kanseri vakalarının yaklaşık yarısı 65 yaş ve üstü bireylerde görülürken (12),

gençlerde görülme eğilimi de gün geçtikçe artmaktadır (3). Erken teşhis için özellikle dördüncü ve beşinci dekattaki kişiler ve yüksek risk altındaki bireyler için ağız kanseri muayeneleri düzenli olarak yapılmalıdır (12). Çalışmamızda katılımcıların %21.2'si 40 yaş üstü hastada ilk muayenede ağız kanseri muayenesi yaptığını, katılımcıların % 20.5'i ise dişsiz hastalarda ağız kanseri muayenesi yaptığını belirtirken Hasanoğlu Erbaşar ve Alparslan'ın (3) yürüttükleri çalışmada bu oranlar sırasıyla %3.3, %19 idi. Yine çalışmamızda katılımcıların %40.2'si boyunda lenf bezi palpasyonu yaptığını belirtmiş olup bu oran Hasanoğlu Erbaşar ve Alparslan'ın (3) yürüttükleri çalışmaya göre daha yüksektir (%11.6). Çalışmamızda katılımcıların %56.8'i ağız kanseri muayenesi yapabilecek düzeyde eğitim aldıklarını %83.3'ü ise hastaların

boyundaki lenf nodlarını palpe edebilecek düzeyde eğitim aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu oranlar Hasanoğlu Erbaşar ve Alparslan'ın (3) yürüttükleri çalışmada ise sırasıyla %52.3 ve %76.8 olarak bulunmuştur.

5. Sonuç

Bu anket çalışması ile Akdeniz Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi öğrenci ve akademik personelinin ağız kanseri muayenesi ve boyundaki lenf bezi palpasyonu konusunda yeterli eğitimi aldıklarını düşündükleri ancak bu eğitimi her hastada uygulamadıkları sonucuna varılmıştır. Öğrencileri ve akademik personeli bu sonuca iten sebepler araştırılmalı ve elimine edilmelidir. Yine bu çalışma ile ağız kanseri etiyojisinde bulunan alkol kullanımının katılımcılar tarafından yeterince sorgulanmadığı sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

1. Parkin DM, Laara E, Muri CS. Estimates of the worldwide frequency of sixteen major cancers in 1980. *Int J Cancer*. 1988;41:184-97.
2. Petersen PE. Strengthening the prevention of oral cancer: the WHO perspective. *Community Dent Oral Epidemiol*. 2005;33:397-9.
3. Hasanoğlu Erbaşar GN, Alparslan C. Ağız kanserinin önlenmesi ve erken teşhisi konusunda Ankara'daki diş hekimlerinin farkındalığı. *Acta Onkologica Turcica*. 2017;50:139-14.
4. Esen A, Gürses G, Gület AY, et al. Ağız kanseri bilinç düzeyinin Türk hastalarda değerlendirilmesi. *J Tradit Complem Med*. 2018;1:99-104.
5. Silverman S Jr. Demographics and occurrence of oral and pharyngeal cancers: the outcomes, the trends, the challenge. *J Am Dent Assoc*. 2001;132:7-11.
6. Razavi SM, Zolfaghari B, Foroohandeh M, et al. Dentists' knowledge, attitude, and practice regarding oral cancer in Iran. *J Cancer Educ*. 2013;28:335-41.
7. Dumitrescu AL, Ibric S, Ibric-Cioranu V. Assessing oral cancer knowledge in Romanian undergraduate dental students. *J Cancer Educ*. 2014;29:506-13.
8. Al-Maweri SA, Al-Soneidar WA, Dhaifullah E, et al. Oral cancer: awareness and knowledge among dental patients in Riyadh. *J Cancer Educ*. 2017;32:308-313.
9. Rahman B, Hawas N, Rahman MM, et al. Assessing dental students' knowledge of oral cancer in the United Arab Emirates. *Int Dent J*. 2013;63:80-4.
10. Awan KH, Khang TW, Yee TK, et al. Assessing oral cancer knowledge and awareness among Malaysian dental and medical students. *J Cancer Res Ther*. 2014;10:903-7.
11. Joseph BK, Sundaram DB, Ellepola AN. Assessing oral cancer knowledge among undergraduate dental students in Kuwait University. *J Cancer Educ*. 2015;30:415-20.
12. Horowitz AM, Drury TF, Goodman HS, et al. Oral pharyngeal cancer prevention and early detection. Dentists' opinions and practices. *J Am Dent Assoc*. 2000;131:453-62.
13. Leung JS, Seto A, Li GK. Association between preoperative nutritional status and postoperative outcome in head and neck Cancer patients. *Nutr Cancer*. 2017;69:464-9.
14. Bettendorf O, Piffkö J, Bänkfalvi A. Prognostic and predictive factors in oral squamous cell cancer: important tools for planning individual therapy. *Oral Oncol*. 2004;40:110-9.